

1985 Stjørdal sa Nei, Selbu sa Ja

Som en innledning til dette kapitlet skal vi til tre ulike situasjoner, kall det gjerne hendelser, som på et vis binder sammen den historien som her skal fortelles. Vi skal først møte ei taus som kom fra en annen bygd og fikk tjeneste på et hovedbruk i nabokommunen. Hun var som mange andre jenter på den tiden, på et vis tvunget ut for å søke arbeid. Hennes eldste bror skulle overta bruket, og flere av søsknene reiste til Amerika. Utvandringen var stor, og håpet for ei jente om å få seg en odelsgutt og bli gardkjerring på et selvstendig bruk var heller liten. De fleste giftet seg innenfor sin egen stand. Ekteskapet var på en måte en livsforsikring, og for de som ikke oppnådde det straks, ble raskt ansatt som taus på storgårdene, hvor faktisk enkelte kunne bli gående som ei gammel møy gjennom hele livet. Vår taus kom til en gård hvor hun ble voldtatt av husbonden, en ikke helt sjelden hendelse. Jenta fikk barn med bonden. Makta kom seg lett unna på ulike vis, enten gjennom bruk av penger, utvandring eller arrangerte ekteskap. Ei slik jentes anseelse og «verdi» ble deretter. Ekteskapsmarkedet ble ikke lettere med en lausunge.

Vi kjenner alle til noen som utvandret til Amerika, av ulike årsaker. For mange er utvandringen synonymt med selvstendige 160 acres, midtvesten og prærien. Men slik var det ikke bestandig. De fleste jobbet faktisk for andre, og i de større tettstedene. Og så var det de som på en måte kom for sent. De kom over i den verste perioden på 20-tallet og ble lett et offer for «the great depression». Dette var ungkarer, hvorav mange dro videre vestover hvor de ble fristet av tømmerdriften langs grensen mellom USA og Canada, og spesielt med tilknytning til områdene rundt Vancouver. Her forsvant flere mest i bokstavelig betydning, hvor familier i ettertid i Norge aldri fant dem. De ble en del av et spesielt hardbarket miljø, hvor de fikk en egen livsstil som var vanskelig å komme ut av. Til slutt var det på et vis kun en livsførsel. Vi har mange eksempler på disse ensomme menn, som knapt var registrerte og levde under «poste restante». Personlig har jeg i mange år lett etter folk på prærien, som

faktisk ble betraktet som sporrøse, men som dukket opp på sine eldre dager da de kom ut av de dype skoger nordøst av Seattle. En av disse skal vi følge i dette kapitlet.

Og så var det de som dro av sted på det som ble hetende Amerikalinjen, tok seg jobb i Amerika etter 2. verdenskrig. Noen midlertidig, andre hadde kanskje planer om å bli der borte. De kom i en tid hvor den materielle veksten var enorm i Amerika. Amerikanerne hadde sikret seg Europa gjennom Marshallhjelpen og NATO. De nye trender kom mest alle fra Amerika, optimismen var stor - så også forbruket. Frihetsbegrepet var toneangivende, her kunne enhver fortsatt lykkes dersom en sto litt på. «The promised land» gjenoppsto på nytt. Flere av de som dro gjorde det også fordi maktelitens dominans var så toneangivende her i landet etter krigen at noen mest følte seg forfulgt. Dette snakkes det ikke så høyt om, og har vel blitt underrapportert.

Gjennom disse tre avsnittene har vi sett ulike grunner til at folk søkte Amerika, møter ulike skjebner hos de som dro eller ble igjen, samt har påvirket hverandre innen en og samme familie og slekt.

Hovedpersonen i dette kapitlet er Ingvald Bjarne Gjeving. Han ble født på Søre Geving gård (167/5) i Lånke i 1900 som sønn av Bjørn Olsen Geving (f. 1875) og hustru Ingeborg Persdatter (f. 1879). Mor Ingeborg ble født på Sørflakne i Flora i Selbu, og var søster til Jonas, som i sin tur er bestefar til min kilde: Jarle Sørflakne i Mebonden.

Ingeborg var også søster til Ane, f. 1881 som ble gift med John Pettersen Uthus på Bakken i Flora. Denne John var bror til Marit, hvis skjebne var så tragisk i Montana i 1923, se *Stjørdalens krønike*, bind 9, side 94. I samme bind kan du også lese om skjebnen til nevnte John, side 163.

Ingeborg kom til Geving som taus, ble voldtatt av bonden og ble gravid. Hun fikk tilbud om å føde hjemme på Sørflakne, men takket nei til det. Derimot sa hun ja til tilbudet hun fikk av bonden om å gifte seg med hans sønn og odelsgutten Bjørn Olsen Geving i 1897. Samme året fødte Ingeborg sitt første barn, Olga Marie, hvis barnefar altså var bonden. Barnet Olga Marie ble i realiteten halvsøster med Ingeborgs kommende mann: Bjørn Olsen Geving. Ingeborg lever altså i et ekteskap hvor hennes førstefødte og hennes mann har samme far.

Bjørn Olsen Geving, som senere skrev seg som Gjeving med j, ble født på Søre Geving den 6. august 1875 som sønn av Ole Olsen Dybwad, f. 1853 og Ingeborganna Olesdatter Samstad, f. 1850. Bjørn hadde sju søsken, men kun to av de fikk vokse opp. Dødeligheten var stor på Søre Geving på slutten av 1800-tallet. Ingeborg og Bjørn fikk fem barn, blant dem Peder, f. 1899 og vår Ingvald Bjarne, f. 1900. Familien havnet etter hvert på Øverby på Stjørdal og deretter i Fagerlia i Trolla ved Trondheim. Her ble de skilt og Ingeborg giftet seg på nytt med Albert Tessem fra Sparbu. For Ingeborg var nok verken Lånke eller Sørflakne i Selbu de beste minner. Jarle Sørflakne forteller at hans bestemor en gang fortalte ham at Ingeborg aldri vendte tilbake til disse steder.

Ingvald Bjarne Gjeving (f. 1900) var en av disse som lot seg friste av Amerikalinjens tilbud og ønsket å bese selveste Amerika. Hvorvidt flere av ungkarene som dro over dammen på den

tiden, ønsket et kort eventyr eller bevist søkte seg en fremtid med jobb og familie, er usikkert. Første verdenskrig ble fulgt av uro i Tyskland og Europa, og i Amerika begynte en snikende depresjon å gjøre seg gjeldende. Denne slo for fullt ut i Montana og nordstatene i 1922, og påvirket stemningen langt utover og nedover på prærien, og fikk sin virkelige utløsning i New York i 1929. Men før

dette hendte var det derfor mange fra Skandinavia som lot seg lokke av tømmerdriften, og ble en del av det vi kaller etappeutvandringen. De forlot jobbene i Midtvesten, vandret over grensen til Canada og forsvant langt inn i de dype skoger. En av disse var Ingvald Bjarne Gjeving. Her ble han hele

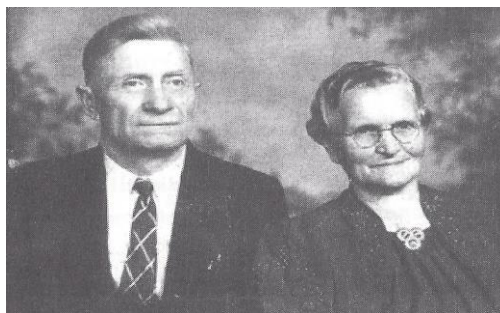
sitt yrkesaktive liv. At han ble nøysom og sparsom, sier seg selv. Det var ikke noe å bruke lønna på, og ingen som kunne bruke den opp for ham, underforstått: han var aldri gift, hadde ikke bolig eller bil, men levde med en *Poste restante* hos sjømannskirka i Vancouver, hvor han trolig var innom kun en eller to ganger i året og hentet posten. Pengene hopet seg opp.

Da jeg sporet opp livsløpet til min egen slekt i Amerika, var den ikke så ulik Ingvald Bjarne sin, bare litt tidligere. Mitt familiemedlem, som jeg faktisk er oppkalt etter, utvandret i 1881 – og forsvant en stund inn i de dype skoger nord av Seattle. Det er mange familier som sitter med det eneste beviset på slike opphold gjennom bilder fra den tiden, nemlig hvor tømmerhoggerne lot seg avbilde ved de enorme store trærne, hvis diameter er blant de største i verden. Dette bildet sendte de hjem til Norge. Slik også Ingvald Bjarne Gjeving, men nå var en ny dimensjon kommet i bildene som kom fra Amerika – de kjempestore maskinene og

lastebilene som fraktet fram tømmeret. Ingvald Bjarne Gjeving hadde nok helt sikkert sett noen av Norges største trær i Fornesmarka i Hegra, men de ble rent som fyrstikker å regne sammenlignet med «redwood» nord av Seattle. Hvorfor ble Ingvald Bjarne og andre ungkarer boende i dette isolerte miljøet gjennom et helt liv? Spørsmålet er enkelt og undrende, men svarene nok mangfoldige og ikke lette å få taket på. Hva kunne få et menneske til å leve så enkelt og fjernt på så mange vis? De målte nok sin rikdom og tilfredshet gjennom andre midler og i andre dimensjoner. Til slutt visste de ikke om noe annet. Vi kjenner til folk som brøt opp, søkte sivilisasjonen og det sosiale, men ga opp og vendte tilbake til de dype skoger. Det er vel en viss parallell med jakt- og fangstfolk i Nord-Canada og i ishavet.

Synes jeg må smette inn med noen linjer om en annen fra Geving som utvandret, nemlig Ole Andreas, f. 4. september 1873, fra Geving øvre mellom (167/5). Denne Ole Andreas giftet seg i Minnesota med Ingeborg Moslett fra Selbu, hvis mor var Mali Eriksdatter Sør-Flakne. Hun igjen var datter av Erik Jensen, tipp Tippoldefar til Jarl Sørflakne på Esso i Mebonden. Mali er altså søster til Jarle's tippoldemor. Denne Ole Andreas inngiftet i Sørflaknefamilien emigrerte den 1. mars 1893, først med dampskipet Volo fra Trondheim til Hull, senere en tre ukers tur over Atlanteren fra England. Og her kommer poenget med å dra ham inn i historien: Det heter seg at Ole om bord fikk se og smake sin aller første appelsin. Uten å skrelle av skallet, spiste Ole appelsinen. Det skulle visstnok bli den eneste appelsinen Ole spiste i sitt liv.

Ole Andreas og Ingeborg Geving

Mange av tømmerhoggerne fant nok sin grav der inne i ødemarken. Men ikke Ingvald Bjarne. Han hadde tenkt å la seg gravlegge i sin barndoms jord. Han ville tilbake til Lånke for å dø. Etter å ha levd ute i skogen i over 50 år, setter Ingvald Bjarne på midten av 1980-tallet kursen hjemover til Norge. Tradisjonsfortellingen innen familien, og blant bekjente i Selbu, vil ha det til at han hadde gitt uttrykk for at han ville ha sine siste dager i Lånke, hvor han tross alt vokste opp, og søkte derfor om plass på «gammelhjemmet» i Lånke, som det het den gangen. Ikke bare skulle han betale for plassen, men gi milliongave til Stjørdal kommune. Men Stjørdal sa Nei, sier i alle fall tradisjonsfortellingen. Men det kan jo være andre årsaker eller forhold som ligger bak.

I påvente avklaring av sin korte fremtid søkte Ingvald Bjarne Gjeving kontakt med sine familierøtter i Selbu, og bodde hos Anlaug og Bjarne Sørflakne på småbruket Korntrøa i Øverbygda. Ingvald Bjarne og Bjarne var søskenbarn. Anlaug og Bjarne Sørflakne er altså foreldre til min kilde: Jarle Sørflakne på Esso i Selbu. Det var helt naturlig at Ingvald Bjarne søkte råd og veiledning for sine siste dager og kommende arveoppgjør. I denne prosessen sto et annet søskenbarn, Petra Juliane, f. 1914, sentralt. Hun var altså søster til Bjarne, og derigjennom tante til min kilde.

Før vi går videre skal det fortelles at livet for familien Sørflakne kunne tatt en helt annen retning i 1951. På et vis fulgte nemlig Bjarne Sørflakne etter sitt søskenbarn Ingvald Bjarne Gjeving, bare over 30 år senere. Men med annen destinasjon. Bak lå nok noe av det samme fremtidshåpet. En frihet og løsrivelse fra kanselliet og makta som både dømte og fordømte. Etter 2. verdenskrig var det mange som følte det ble tungt å puste. Flere valgte å prøve seg i frihetens land. Etter en stund i Amerika ønsket Bjarne at kona Anlaug skulle komme etter, og de skulle søke om amerikanske statsborgerskap. Alt ble gjort klart, men det tok sin tid med

Mebonden 10. september 2019

Thorill (Enga) Sørflakne, Anlaug Eliasdr (Skogan) Sørflakne og Jarle Sørflakne

visum til USA fordi Anlaug manglet medisinsk godkjenning. Hun hadde noen flekker på lungene. Og da endelig tillatelse til å innvandre til Amerika forelå i rekommanderte brev fra ambassaden, var Bjarne kommet hjem, hvor han ble fristet av en mulighet til å kjøpe nåværende tomt hvor Sørflakne verksted og bensinstasjon ligger i dag. Tomta var nemlig tiltenkt det kommende nye Selbu meieri. Men grunnet vanskeligheter med tilstrekkelig vanntilførsel, valgte meieriet å si fra seg tomte. Bjarne Sørflakne fikk tilbudet og slo til. Og resten i den saken er en annen historie. Det skal tilføyes at Bjarne hadde med sin egen bil fra Amerika. Det var stort i en tid hvor knapt noen hadde bil.

Da Ingvald Bjarne Gjeving kom til Selbu, var Bjarne Sørflakne formann i Selbu pensjonistforening. Dette var i en tid hvor pensjonistforeningen manglet husvære. Det var tungvint å benytte de ulike ungdomshusene i bygda. Samtidig som pensjonistforeningen søkte etter fast plass i sentrum, var Selbu kommune i ferd med å bygge eldreboliger på Nesta, ved siden av rådhuset. Bjarne Sørflakne og pensjonistforeningen mente at dette kunne være en god anledning til å få realisert drømmen om eget hus for pensjonistene i form av et eldresenter. Men Selbu kommune sa Nei, de hadde ikke budsjett til noe eldresenter. Men Bjarne Sørflakne var meget engasjert, og

Bjarne Sørflakne

Ingvald Bjarne Gjeving så også sin mulighet til å sikre sin alderdom. Ingvald Bjarne stilte derfor en million til saken og testamentet ble skrevet. Selbu kommune sa Ja, og Selbu fikk sitt eldresenter. Noen vil ha det til at geipen hang lavt hos enkelte i Stjørdal kommune!

Nå ble det ikke til at Ingvald Bjarne Gjeving flyttet inn på eldresenteret straks. Etter vel ett år i Selbu flyttet Ingvald Bjarne til Heimdal, hvor han bodde hos sitt nevnte søskenbarn: Petra Juliane Dahl. Der bodde han kort tid før han ble syk, og Petra ble oppnevnt som verge og kontaktperson for Ingvald Bjarne. Penger var et ømtålig tema, så hver gang han hadde behov for noen kroner måtte Petra kjøre ham til banken for uttak. Den gangen var det ikke bare å gå til skranken å be om hjelp. Han måtte på kontoret til bankdirektøren for å fremføre sitt ærend.

Siste gangen det hendte, tok det lang tid der Petra satt i bilen utenfor banken og ventet. Hun var redd noe hadde tilstøtt Ingvald Bjarne, og gikk inn på banksjefens kontor for å sjekke. Der satt Ingvald Bjarne omgitt av en ikke ukjent advokat og en ikke mindre ukjent banksjef. I følge Petra holdt de på å skrive testament til fordel for seg selv. Petra var ei meget oppegående dame, med bein i nesen - og ble mektig vred og fortalte banksjefen og advokaten hva som var lov og rett i Norge.

Ingvald Bjarne Gjeving døde den 6. oktober 1990. Testamentet ble åpnet og en million kroner kom til Selbu kommune. Pengene ble først satt inn på brukskonto til kommunen. Dette var Bjarne Sørflakne ikke enig i, han mente at det sto i testamentet at pengene skulle brukes til eldresenter i Selbu kommune og at de skulle stå på egen konto. Rådmann og ordfører var ikke enige i det, de mente at Selbu kommunen hadde bruk for disse pengene til andre formål. Dermed startet en lang dragkamp. Pensjonistforeningen kontaktet Alf Nebb som da var formann i Sør-Trøndelag pensjonistforening for hjelp og gode råd. Bjarne Sørflakne fikk også en uttalelse fra Fylkesmann angående testamenteriske gaver. Etter at en hel ringperm var fylt opp med korrespondanse angående saken, ble det endelig opprettet egen konto merket med eldresenter i Selbu Sparebank. Så var det å vente i spenning på om det kom et nytt testament. Det dukket ikke opp, - men etter lang tids venting (trenering?) ble pengene frigjort til eldresentret. Enkelt skal det ikke være. Og dessverre er det trolig flere lignende saker rundt omkring, hvor kommunene bruker gitt midler til behovsprøvde formål til tross for at de var øremerket fra giver.

Ole Johan Vold 11. mai 2020 (tipser)

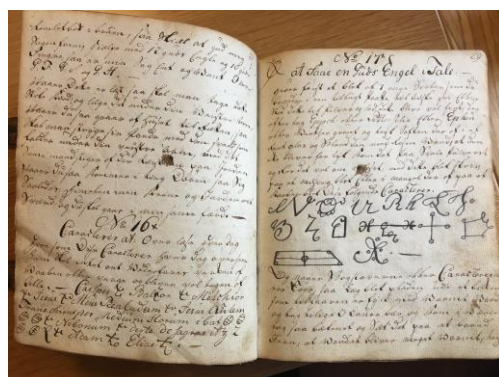
Testamenterisk gave fra Ingvald Bjarne Gjeving

Bildet av Ingvald Bjarne Gjeving henger inne på bosenteret i Selbu

I og med at Ingvald Bjarne Gjeving både dro og kom tilbake så var det trolig noen røtter som hang igjen. Enhver har noe som knytter en til oppveksten, en eller annen identifikasjon. Det være seg slekt og/eller tradisjonsbunden historikk. Det er vanskelig for oss moderne og urbane mennesker å forstå hvordan og hvorfor Ingvald Bjarne Gjeving tok sine avgjørelser og valgte bort det meste. Men følg med litt her til slutt, så skal du få se hvor liten verden er.

Da jeg påbegynte dette kapitlet, ringte det ei bjelle langt bak i hodet. Noe tilsa at jeg tidligere hadde vært borti en Bjørn Geving. Jeg kom ikke på det. Noen dager senere erindrer jeg en Bjørn Geving som jeg fant i 2009 da jeg lette etter trøndere/stjørdalinger som hadde vært med i den amerikanske borgerkrigen. Men det ble blindspor. Likevel fortsatte denne fordømte bjella å ringe. Irriterende, fordi en kommer ikke videre i livet. En må løse saken! Og så, som lyn fra klar himmel, mens jeg holdt på med noe helt annet, sa det pang: Var det ikke en Bjørn Geving som engang «hadde vært min nabo» på 1800-tallet? Sim Sala Bim! Der var han! Og sannelig fikk jeg lønn for strevet.

Undertegnede bor på en eiendom som heter Voldheim på Stokmoen (bydel) i Stjørdal sentrum. Det er bruk nr. 55 under gården Nedre Stokkan, gnr. 99. Noen få meter og to nummer unna er br.nr. 53, kalt Nordre Stoksand under samme hovedgård. Her, i vår egen tid, vokste Åse Andersen opp, f. 09. juli 1928. Hun ble gift med Alf Vennatrø, far og bestefar til Torgkvartaleierne. Men første bosetter/bruker av Nordre Stoksand var en Ole Samstad, også kjent som Ola Bjørnsen Geving (1813 - 1887). Hans ene datter het Ingeborganna, f. 1850, (nevnt tidligere i kapitlet) og er bestemor til vår hjemvendte amerikafarer Ingvald Bjarne Gjeving. Både Ingvald Bjarne og hans oldefar Ole Samstad alias Ole Bjørnsen Gjeving, vokste opp på samme gård (Søre Geving «utigard» – gr.nr. 167, br.nr. 5). Da jeg oppdaget tilfældigheten hva gjelder «min nabo» på Stjørdal måtte jeg selvsagt se litt nærmere på slekta til Ingvald Bjarne Gjeving, og jeg er ganske så overbevist om at hans forfedre på Søre Geving nok både titt og ofte var i hans tanker der ute i de dype skoger i Amerika. Det meste ligger i nedarvede gener og jeg tror muligens Ingvald Bjarnes trang til et isolert og ganske så stille levesett kan reflekteres gjennom hans forfedres særegenheter. La oss først gå til Ingvald Bjarne Gjeving sin tippoldefar: Bjørn Pedersen Dybwad (1764-1840) som fikk skjøte på gården i 1799. Han hadde ni barn, hvorav den eldste, Anne, døde på overfarten til Amerika da hun og mannen John utvandret i 1857. John hadde en meget sterk røst og snakket så høyt, at folket på Søre Geving under slåttonna året etter utvandringen, lå med øret mot bakken og lyttet for å høre om de kunne høre han John. Det ble sagt at Amerika lå rett under beina deres. Tippoldefar Bjørn Pedersen Dybwad var litt av en bygdedoktor. Noen sa han hadde «Svartbok». I den tiden mente folk at han hadde spesielle evner. Enkelte påstod at Bjørn kunne «visa tjuven», det vil si «mane han frem». I det hele kjente han til mange trolldomskunster.

Svartboka fra 1779. Foto: Tom Myrvold, Statsarkivet i Bergen

Yngste sønnen til Bjørn, var Johan Bjørnsen, født 27.august i 1817. Han blir dermed bror til oldefar til vår Ingvald Bjarne Gjeving. Også han med oppvekst på samme gård som Ingvald Bjarne. Han skulle ha vært en av de merkeligste menn på den tiden. Noen kalte ham for «mesteren fra Lånke». Som faren ble han også ansett for å være litt av en bygdedokter, med spesialitet på benbrudd. Folk fra hele landet søkte ham. Det het seg at han også forsto seg på andre sykdommer. Dersom de fikk ham først til å undersøke, sa han sin mening og tok visstnok sjelden feil, hevdes det i Stjørdalsboka. Sitat fra Ivar Nilssen Værnesbranden: *«Han var nemlig en meget taus mann, ikke av mange ord, men hans skarpe evne til å se og høre hvor feilen var og de eiendommelige følelsesfulle hender til å hjelpe, talte bedre enn ord om hva som bodde i den stillfarende, ordknappe bondemann»*. Han var i ordets rette betydning en håndspålegger skapt av naturen, ikke vitenskapen.

Med et slikt opphav, hvor sterke vitnesbyrd og familiære tradisjonsfortellinger muligens preget Ingvald Bjarne Gjeving sin oppvekst, ble det mer enn nok tid ute i de enorme skoger til å gruble og sette sine verdier. Som sine forfedre på Søre Geving ble han også bunden til det naturlige og levde i pakt med det jordnære. Hans behov var enkle. Til slutt ba han kun om å få hvile i fred i sin barndoms jord. Hans ønske gikk dessverre ikke i oppfyllelse. Stjørdal sa *Nei*, og før han ble riktig selbygg fikk han hastig Alzheimers og siste stopp ble Selli pleie- og omsorgsbolig i Klæbu før han ble gravlagt på Tilfredshet kirkegård i Trondheim. Ingvald Bjarne Gjeving ba sannelig ikke om så mye her i livet, og belastet knapt samfunnet på noe vis. Det hadde vel ikke gjort så meget om han hadde fått tilbragt sine siste måneder hjemme i Lånke, samt fått ei grav på Lånke kirkegård. Han ville nok lagt igjen noen millioner til Stjørdal kommune også, men slik er kanskje ikke tillatt i den firkantede verden.